

Et *contradist.* Minor., *neg.* conseq.

Et simili modo potuisset explicari primum membrum disjunctionis. Nam substantia certe non est solum ens, id est, *ens ut sic*, est tamen solum ens hoc sensu, ut quidquid continet substantia, sit ens, seu nihil habeat, quod non sit essentialiter ac formaliter ens (1).

Objic. 7.º Si perseitas est formaliter ens, erit tota quidditas entis. Ergo 1.º non erit substantiæ differentia: 2.º nec erit contractio seu determinatio entis ad substantiam: 3.º et consequenter ens non erit contrahibile vel determinabile ad inferiora per aliquid superadditum, sed determinabitur per seipsum: 4.º Hinc inepte substantia definitur *ens per se*, sicut inepte definiretur homo per animal rationale, si rationale idem foret formaliter, atque animal (2).

Resp. *Conc.* antec., quia revera substantia et perseitas solum differunt penes modum significandi, sicut ens et entitas, aptum existere et aptitudo ad existendum; quæ proprie loquendo non distinguuntur, sed solum se habent tamquam concretum et abstractum (3).

Ad 1.^m illatum, *conc.*; quia revera ens non habet proprias differentias, quæ *naturam extraneam* a ratione contrahenda menti exhibeant.

2.^m illatum *dist.* Perseitas non est contractio seu determinatio per modum additamenti rationis alicujus extraneæ, quæ præscindat ab ente, *conc.*, per modum majoris expressionis, quæ restringat ac limitet amplitudinem entis, *neg.*

3.^m illatum *neg.* Nam modi entis superadduntur communissimo conceptui entis, quia non includuntur formaliter in hoc entis conceptu, licet illum ipsi formaliter includant. Unde non contrahitur per seipsum, quia inter ens et modum contrahentem intercedit distinctio non mutua; licet enim perseitas sit formaliter ens, non e converso.

4.^m denique illatum, *neg.* Quamquam enim *ens per se* non sit veri nominis definitio, quæ constat genere ac differentia, et ens nec est genus, nec habet proprias differentias, est

(1) Ibid. Cfr. n. 100, 110.

(2) Apud Lossada, n. 111.

(3) Vide Suarez, disp. 2, sect. 6, n. 12.

tamen apta descriptio, utpote continens *explicite* conceptum, in quo convenit substantia cum accidente, *ens* nimirum, et *explicite* etiam declarans expressionem determinatam *perseitatis*, per quam discriminatur ab accidente, quamvis hæc ipsa expressio *implicite* contineat rationem communem entis, propter transcendentiam. Quare verum non est *ens per se* secundum nostram sententiam idem valere, *ac ens et ens*; sonat enim *ens tale*, seu ens hujus peculiaris expressionis (1).

Plura si cupis, adi Ludovicum Lossada, Joannem B. De Benedictis, aliosque auctores superius laudatos.

ARTICULUS II.

Utrum detur unus conceptus entis ab inferioribus præscindens.

46. Difficultas hujus controversiæ in eo est, quod conceptus entis transcendat differentias suas. Si enim quævis differentia est formaliter ens, conceptu ipso entis contineri videtur; si autem differentia entis in conceptu entis continentur, non potest ens intelligi a suis differentiis præcisum et abstractum. Ex altera vero parte hoc videtur experientiæ repugnare, siquidem audito nomine *entis* videmur sic *aptum ad existendum* cogitare, ut considerationem avocemus ab hoc, quod illud sit *Deus* vel *creatura, substantia* vel *accidens*.

Ad solvendum aliquo modo hunc modum, revocanda est in mentem distinctio illa vulgaris conceptus *formalis* et *objectivus*. Formalis est actus ipse, quo intellectus objectum aliquod cognoscit; et objectivus est res ipsa vel ratio præcise, prout hic et nunc per formalem conceptum seu actum mentis repræsentatur. Primus dicitur proprie et intrinsece conceptus quasi partus mentis; alter vero solum per denominationem extrinsecam a formali conceptu. «Unde colligitur differentia inter conceptum formalem et objectivum; quod formalis semper est vera ac positiva res, et in creaturis qualitas menti inhærens, objectivus vero non semper est

Ratio difficultatis aperitur

Conceptus formalis et objectivus.

(1) Vide Lossada ib. n. 111-14.

vera res positiva, concipimus enim interdum privationes et alia, quæ vocantur entia rationis, quia solum habent esse objective in intellectu. Item conceptus formalis semper est res singularis et individua, quia est res producta per intellectum eique inhærens; conceptus autem objectivus interdum quidem esse potest res singularis et individua, quatenus menti objici potest, et per actum formalem concipi; sæpe vero est res universalis vel confusa et communis, ut est homo, substantia et similia» (1).

Sententia
varia.

Controversia ergo in hoc articulo proposita tractari potest de utroque conceptu. Et circa conceptum formalem Cardinalis Cajetanus (2), Ferrariensis (3), Rubius (4), aliique negant dari conceptum formalem unum simpliciter ac præcisum, sed plures pro varietate ipsius objectivæ rationis, seu conceptus objectivi: affirmant Scotus cum suis, Capreolus, Javellus, Soncinas, et Hervæus (5), ac Dominicus Soto (6), Suarez (7), et, ut videtur, etiam Fonseca (8), qui addit ita fere communiter sentire omnes (9). Idemque sensisse videtur ipse Cajetanus in Comment. sup. Opusc. de *Ent. et essent* (10).

Circa conceptum objectivum major est dubitatio ac difficultas et acrior disceptatio. Negant enim concipi a nobis unam rationem objectivam entis, quæ ab inferioribus præscindat, Cajetanus et Ferrariensis (11), Soncinas et Hervæus (12). Fonseca (13), Rubius (14), Complutenses (15),

- (1) Suar. disp. *Met.* 2, sect. 1, n. 1.
- (2) *De Analog. nomin.* cap. 4, seqq.
- (3) In lib. 1.um *Contr. Gent.* cap. 34 vers. fin.
- (4) *Logic.*, tractat. de *Analog.* n. 28.
- (5) Apud Suar. disp. 2, sect. 1, n. 9.
- (6) *De Prædicam.* c. 4, q. 1.
- (7) *Ibid.* n. 9.
- (8) Lib. 4 *Metaph.*, cap. 2, q. 2, sect. 5.
- (9) *Ibid.* sect. 2, initio.
- (10) Quæst. 2.
- (11) *Locis. nup.* cit.
- (12) Apud Suar. loc. cit. sect. 2, n. 4.
- (13) *Loc. cit.* sect. 4.
- (14) *Loc. cit.* n. 39.
- (15) Complutenses *Logic.* disp. 11, quæst. 4.

Joannes a S. Thoma (1), Cardinal Aguirre (2), et plurimi scriptores e Sacro Prædicatorum Ordine. Quamquam hi auctores non parum inter se discordant in assignanda ratione illa non perfecte una, sed potius multiplici, quam concipiatur audito entis nomine, ut videre est apud Suarez (3), Rubius (4) et Martinez Prado (5).

Dari autem docent conceptum seu rationem objectivam unam, quæ ab inferioribus præscindat, præter Scotistas cum Subtili Doctore, Javellus (6), Capreolus (7), Dominicus Soto (8) aliique ex Ordine Dominicano (9), et præterea Suarez (10) Valentia (11), Ruiz de Montoya (12) et nostri communissime. Et idem videtur tenuisse Cajetanus in commentario super Opusc. de *Ent. et Essent.* (13) Alii tandem mediam viam sequentes opinantur abstrahi quidem posse conceptum objectivum, qui sic solitarie spectatus revera sit unus simpliciter, si tamen comparatur cum inferioribus et simul cum illis expresse conceptis consideretur, desinat jam esse unus simpliciter (14).

S. Thomam duæ priores sententiæ suum omnino vindicant productis in medium variis testimoniis, quamquam videtur S. Doctor omnino stare pro secunda, ut mox apparebit.

Equidem vereor ne inter assecclas primæ sententiæ pluresque patronos secundæ, illos nimirum, qui simul transcen-

Dissidium inter
aliquos magis
est de voce.

- (1) *Logic.*, quæst. 13, art. 5.
- (2) *Metaph.*, disp. 1, sect. 1.
- (3) *Loc. cit.* sect. 2, n. 4 et seqq.
- (4) *Loc. cit.* n. 43 seqq.
- (5) *Metaph.* 1 p. contr. 6, a. 3.
- (6) *Metaphys.* lib. 4, quæst. 1.
- (7) Lib. 1.º dist. 2, q. 1, art. 1.
- (8) *De Prædic.* c. 4, q. 1.
- (9) Apud Martinez de Prado, Op. cit. *ibid.* n. 31.
- (10) *Loc. cit.* sect. 2, n. 8 seqq.
- (11) In 1.º p. disp. 1, q. 16, punct. 1 initio, et q. 13, punct. 3 post. 3.^{am} conclusionem.
- (12) *De Scientia Dei*, disp. 85, sect. 6.
- (13) Quæst. 1.^a, paragr. *Et quod ita sit, et quod ens et quodlibet similiter simplex possit cognosci.*
- (14) Apud Suar. loc. cit. sect. 2, n. 6.

dentiam entis propugnant dissidium magna ex parte sit in modo loquendi. Nam Ferrariensis (1), duplici distincto conceptu entis, altero perfecto et adæquato, qui attingat in singulis rebus ac perfecte repræsentet naturam illarum nomine entis primo et per se significativam, et alio imperfecto et inadæquato, quem vocat *quid nominis*, qui exprimit id solum, in quo conveniunt omnia, hoc nimirum, *quo hæbet esse*; videtur agnoscere existentiam conceptus ejusmodi imperfecti, qui repræsentet aliquid omnibus commune, nempe *habere ens*, non repræsentatis modis peculiaribus habendi esse. Idipsum concedit P. Fonseca, scribens conceptum ejusmodi imperfectum, quem confusissimum appellat «nihil expresse ac determinate continere, quod sit proprium et peculiare membris dividendis», licet implicite atque indeterminate contineat (2). Et simili modo loquuntur posterii Thomistæ, ac nominatim Joannes a S. Thoma (3); dum fatentur mentem nostram per illum conceptum confusum, imperfectum et inadæquatum non sibi *explicitare* diversitatem ullam differentiarum, licet simul velit *implicite* et *actu* contineri, propter transcendentiam videlicet entis, propter quam differentie modique diversi essendi nequeunt dici superaddi supra communem rationem entis tamquam actus ejus et per modum extraneæ naturæ, quandoquidem illam in se imbitam penitus habeant.

Atqui hoc est, quod potissimum contendunt, quotquot transcendentiam entis admittentes, existant nihilominus dari unum aliquem conceptum entis ab omnibus inferioribus præcisum, nimirum mentem nostram cum illum communissimum conceptum entis elicit, nihil advertere ad peculiare entium varietates. Discordia ergo huc revocari videtur, utrum ejusmodi conceptus revera sit simpliciter unus ac præcisus vel abstractus, an non. Affirmant auctores secundæ sententiæ, propterea quod conceptus ille non exhibet *idealiter*, nisi hanc simplicissimam rationem: *habens esse vel aptum ad essendum*; negant sequaces primæ, propter transcendentiam.

(1) Loc. cit. Cfr. Cajetan. De *Analog. nomin.* cap. 4.

(2) Loc. cit., sect. 4, vers. med.

(3) *Log.* quest. 13, a. 5, q. 14, a. 2 in resp. ad difficultates.

47. PROPOSITIO 1.^a Datur unus conceptus formalis entis ut sic perfecte præcisus a conceptibus formalibus aliarum rerum.

Prob. 1.^a Dari unum conceptum formalem ejusmodi nihil aliud est, ut patet ex ipsa definitione, quam mentem nostram, cum ens ut sic intelligit, unum elicere actum re diversum ab actibus, quibus entium peculiarium varietates intelligit. Atqui hoc verissimum esse ipsa luculenter experientia testatur. «Auditio enim nomine entis, experimur mentem nostram non distrahi neque dividi in plures conceptus, sed colligi potius ad unum, sicut cum concipit *hominem*, *animal* et similia» (1). Ergo...

Prob. 2.^a Si conceptus entis ut sic non est unus, erit multiplex. Quotuplex ergo erit? Tot nimirum fieri debent actus circa ens ut sic, quot sunt entia diversa, quæ sub illa communissima notione clauduntur, vel saltem quot sunt prædicamenta. Atqui hoc quis possit sibi persuadere? (2)

Sed de unitate formalis conceptus vix jam videtur esse controversia. Veniamus ergo ad objectivum conceptum, ex cuius unitate magis etiam confirmabitur unitas formalis conceptus; ab objecto enim solent actus suam unitatem ac distinctionem mutuari.

48. PROPOSITIO 2.^a Videtur dari unus conceptus objectivus entis præcisus atque abstractus ab inferioribus in eo sensu, ut intelligatur a nobis una simplex ratio entis ut sic, quin penitus mentem advertamus ad varia entium genera.

Probatur 1.º Auctoritate S. Thomæ, cujus mens hac in re videtur manifestissima. Nam

α) Ex D. Thoma *esse commune, sicut in intellectu suo* (nimirum in conceptu vel ratione sua objectiva) *non includit aliquam additionem, ita nec includit in intellectu suo aliquam præcisionem additionis* (3). Nimirum esse commune neque

(1) Suar. disp. 2, cit. sect. 1, n. 9.

(2) Cfr. Suar. ib., apud quem plura reperies.

(3) Opuscul. de *Ent. et essent.*, cap. 6, paragr. c. Idemque repetit S. Doctor iisdem fere verbis 1.º Dist. 8, q. 4, a. 1 ad 1.um; 1 p. q. 3, a. 4 ad 1.um; de *Potent* q. 7, a. 2, ad 6.um

includit in ratione sua additionem, neque excludit eam, sed præscindit: quemadmodum patet ex ipso contextu, et ex commento ipsius Cajetani, cujus hæc sunt verba: «Esse namque commune per intellectum in sua abstractione acceptum nullam contractionem includit; secundum vero quod est extra intellectum, sine contractione non invenitur.» Et paulo inferius: «Esse nempe in communi, licet nulla sit additione contractum, est tamen contrahibile...» (1)

Atqui quævis ratio præscindens in suo intellectu vel in sua intelligibilitate ab additione aliarum rationum vel diversarum expressionum procul dubio intelligitur, iis minime intellectis. Ergo...

Et confirmatur, quia S. Thomas, explicans quo modo communis ratio entis sit sine additione differentiarum, rem declarat exemplo genericæ rationis animalis. Dicit enim: *Alio modo intelligitur aliquid, cui non fiat additio, quia non est de ratione ejus, quod sibi fiat additio; sicut animal commune est sine ratione, quia non est de ratione animalis communis, ut habeat rationem, sed nec de ratione ejus est ut careat ratione...* Et hoc modo, pergit, *esse sine additione est esse commune* (2). Atqui ratio animalis præscindit ab homine ac bruto. Ergo ex mente Angelici idem dicendum est de ratione entis.

β) *Oportet*, inquit alibi S. Thomas, *omnia alia aliquid addere supra ens, quod de intellectu entis non sit, nihil enim addere possunt, de cujus intellectu ens non sit*. Et paucis interjectis: *Aliqua... addere dicuntur supra ens, quia aliquid important, quod de ratione entis non est* (3). Atqui concipi a nobis per præcisionem potest quævis ratio intelligibilis, quin apprehendatur id, quod non est de intellectu vel ratione ejus. Ergo...

Simili modo loquens Aquinas alibi de *esse communi* docet illud, sicut aliæ notiones communes, licet sine additione esse

(1) Cajetan. super. Opus. de *Ent. et essent.* cap. 6, paragr. c.
 (2) 1 p. q. 3, a. 4 ad 1.^m Cfr. 1.º dist. 8, q. 4, a. 1 ad 1.^m; de *Pot.* q. 7, a. 2 ad 6.^m; 1.º *Contr. Gent.* c. 26: *Secundum quod*.
 (3) Opusc. *De Not. generis* cap. 2, et cap. 10. Cfr. 1.º *Contr. Gent.* c. 26, vers fin. in loco nup. cit.; 4.º *Metaphysicor.* lect. 2, paragr. a, b, c; de *Verit.* q. 21, a. 1, in fine solut. ultim. difficult.

non posit, tamen sine additioni *considerari* (1). Idemque satis innuit, cum scribit posse intelligi *ens* non concepto *vero aut bono* (2); nam par, immo fortior, ratio valet pro variis entium generibus.

γ) Diserte docet *ens*, sicut *bonum, vivens* aliaque id genus nomina, importare perfectionem aliquam *absolute absque hoc, quod aliquis modus participantis claudatur in eorum significatione* (3). Quid clarius?

δ) *Oportet, quod omnes aliæ conceptiones intellectus accipiantur ex additione ad ens; sed enti non potest addi aliquid quasi extranea natura per modum, quo differentia additur generi, vel accidens subjecto, quia qualibet natura essentialiter est ens... sed secundum hoc aliqua dicuntur addere supra ens, in quantum expriment ipsius modum, qui nomine entis non exprimitur* (4). Et pergit deinde declarans modos ejusmodi, qui nomine entis non exprimentur, duplicis generis esse posse, alios contrahentes, qui nimirum expriment gradus diversos entitatis, quorum suprema capita sunt decem prædicamenta; alios vero transcendentis, qui expriment rationes aliquas convenientes omni enti, quales sunt notiones *unius, veri, boni* (5).

Atqui quævis notio significata per aliquod nomen intelligi certe potest, non intellectis rationibus ac modis superadditis, quæ nomine illo non significantur. Ergo ens ut sic intelligi potest, ex Angelici doctrina, cum præcisione a reliquis omnibus notionibus sive inferioribus, quales sunt prædicamenta omniaque sub eis contenta, sive æqualibus, quales sunt reliquæ notiones transcendentis.

(1) *Contr. Gent.* loc. cit.

(2) 1 p. q. 16, a. 3 ad 3.^m; 1.º dist. 19, q. 5, a. 1 ad 2.^m, et 3.^m; de *Verit.* q. 1, a. 1 in corp., et ad 3.^m et ad 6.^m; art. 10. ad 2.^m; ib. q. 21, a. 1, in fine solution. omnium difficult. Cfr. *Metaph.* lib. 11, lect. 1 paragr. m, in med.; et de *Pot.* q. 7, a. 5 q; Opusc. de *Natur. generis*, cap. 10.

(3) 1 p. q. 13, a. 3 ad 1.^m et 1.º *Contr. Gent.* c. 36. Cfr. 1 p. q. 4, a. 2 ad 3.^m

(4) De *Verit.* q. 1, a. 1 in corp. et ad 4.^m; et art. 10 ad 2.^m; q. 21, a. 1; De *Natur. generis* cap. 2, ubi egregie.

(5) *Ibid.* Cfr. 1 p. q. 5, a. 3 ad 1.^m

e) Denique sic scribit S. Thomas, vel quicumque sit auctor *Summæ totius Logicæ Aristotelis*, descriptionem substantiæ explanans. Est autem substantia ens per se existens. Ad videndum particulam hujus descriptionis, sciendum quod licet de ente plura dicta sint, tamen ens est quod primo occurrit nostro intellectui. Nos enim sumus rationales, id est, discursivi; quiddam enim intelligimus, fere cum discursu intelligimus. Occurrunt autem intellectui nostro primo magis confusa. De potentia enim reducitur ad actum per medium, scilicet per actum imperfectum, quo intellectus non intelligit determinatam rem, et discurrendo determinat se ad perfectionem: sicut possibile est intelligere rem, ut ponit Philosophus (1.º Physicor.) exemplum in sensibilibus. Videndo enim in magna distantia aliquid, primo percipio, quod sit corpus, deinde accedendo video, quod sit aliud (an animal?), deinde cognosco, quod sit homo, deinde quod sit Petrus. Sic intelligendo discurret intellectus noster. Primo enim de re concipit, quod sit ens, deinde, quod sit substantia, deinde, quod sit corpus, et sic usque ad speciem specialissimam. Confusius autem quod intelligi potest est ens. Ens ergo est illud, quod primo occurrit intellectui nostro. Et sic patet, qualiter in prædicta notificatione substantiæ sumitur ens (1).

Atqui apertissime in hoc loco distinguitur conceptus entis ut sic et confusus a conceptibus substantiæ aliorumque, ut patet legenti. Ergo...

Quæ cum ita sint, satis perspicua videtur mens S. Thomæ pro stabilita propositione. Videri etiam alia S. Doctoris loca possunt apud Capreolum (2) qui ex Angelico probat, quod «eodem conceptu quo viator concipit creaturam, potest concipere Deum, licet nomen significans illum conceptum, non dicatur univoce de Deo et creatura.»

Prob. 2.º Quælibet ratio objectiva intelligi potest præcissione ab omnibus aliis rationibus, quæ in illius essentia et intelligibilitate non continentur. Atqui nullus modus enti superadditus, nullaque ex differentiis rationem entis

(1) *Totius Logicæ Aristotelis Summa*, tract. 2 de Prædicament., cap. 2.

(2) In 1.º dist. 2, q. 1, a. 1, Conclusio nona.

contrahentibus ac determinantibus spectat ad essentiam et intelligibilitatem entis. Ergo...

Major manifesta est ex vi præcisiva mentis nostræ, quæ cernitur in innumeris præcisionibus constituentibus universalia, genera et species, in quibus ideo unam rationem intelligibilem sine alia intelligimus, quia licet ambæ quoad realitatem physicam identicæ sint, alia tamen non est de conceptu et ratione alterius.

Minor etiam constat. Nam ratio entis simplicissima est, reperiturque sine modo perseitatis in accidentibus, et sine modo accidentis constitutivo in substantia; sine aseitate in creaturis, ac sine abaleitate in Deo. Atqui nullibi reperiri potest ratio aliqua sine omnibus constitutivis suæ essentiæ. Ergo nulla differentia nullusque modus entis spectat ad essentiam ac rationem entis, nec proinde ad ejus intelligibilitatem.

Prob. 3.º Ens ut sit, quemadmodum exposuimus in capite præcedenti, idem sonat ac habens esse, habens essentiam realem, aptum ad existendum, id cui competit esse, vel cujus actus est esse. Atqui hæc ratio simplicissima est ac realissima, nullamque præ se ferens diversitatem secundum essendi modos: est proinde per se cognoscibilis, quin ulla miscehda sit illi additio ullius differentię. Ergo...

Minor patet, tum experientia propria; sentimus enim nos posse simplicissimam illam rationem mente volvere, quin de differentiis per illum eundem actum cogitemus; tum etiam ratione, quia quod reale est, nec per se varietatem diversitatis ac modorum exhibet, habet suam intelligibilitatem independentem ab illorum apprehensione.

Prob. 4.º Si conceptus objectivus entis prout relucet in mente mea, non præscindit omnino a modis ac differentiis omnibus, sed eas includit, et continet actu, quæro, quasnam contineat: an differentiam entis a se? an entis ab alio? an substantiæ? an accidentis? an has omnes collective? an vero disjunctive? Atqui objectiva ratio entis ut sic non continet differentiam entis a se; nam secus non posset prædicari de creaturis, illud enim ipsum prædicatur, quod apprehenditur et exprimitur per conceptum. Neque etiam continet differentiam entis ab alio, quia secus non posset prædicari de

Deo. Neque substantiæ, quia non posset prædicari de accidenti: neque accidentis, quia non posset prædicari de substantia: neque omnium harum differentiarum collective, quia tunc de nullo ente posset prædicari, nulla enim est res, quæ sit omnium congregatio. Neque demum disjunctive; tum quia id est contra experientiam, ut supra notabamus, tum etiam quia secus vitari non posset univocatio conceptus objectivi entis, ad quam præcise vitandam negant adversarii dari ejusmodi conceptum unum atque abstractum ab inferioribus. Nam tunc una eademque illa complexio disjunctive sumpta prædicaretur sive de Deo sive de creaturis, sive de substantia sive de accidente, quotiescumque de illis prædicatur ratio entis (1).

Dices rationem entis continere quidem actu omnes illas differentias ac proinde inferiora sua, sed *implicite* atque *indeterminate* dumtaxat, non explicite et expresse, quia sic exhibet rationem communem, ut non explicet differentiarum varietatem (2).

Resp. 1.º Id videri aperte contra S. Thomam.

Disce ex S. Thoma, quid sit cognoscere aliquid *indeterminate*. Sic enim loquitur. **Verum** (et idem dic de quovis alio modo ac differentia) *proprie loquendo non potest esse differentia entis, ens enim non habet aliquam differentiam, ut probatur 3.º Metaph. (text. Comm. 10). Sed aliquod verum se habet ad ens per modum differentie; sicut et bonum, in quantum videlicet exprimit aliquid circa ens quod nomine entis non exprimitur. Et secundum hoc intentio entis est indeterminata respectu intentionis veri; et sic intentio veri comparatur ad intentionem entis quodammodo ut differentia ad genus (3).*

Præterea si ens in communi vere continet actu differentias, verum non est, ens significare perfectionem *absolute* absque hoc quod aliquis modus participandi claudatur in ejus significatione, quemadmodum scribit Angelicus (4); nec oportet quod omnes alia conceptiones accipiantur ex additione

(1) Cfr. Suar. loc. cit. disp. 2, sect. 2, n. 9.

(2) Vide Joann. a S. Thom. loc. cit.

(3) S. Thom. de Veritat. quæst. 1, art. 10 ad 2.º

(4) 1 p. q. 13, a. 3, ad 1.º

ad ens, contra doctrinam Aquinatis (1), quod enim actu continetur, non accipi potest ex additione: nec denique verum amplius erit, ens commune esse sine differentiarum additione simili modo, ac ratio animalis generica sine additione rationalitatis aut irrationalitatis: quod tamen non semel disertis verbis dicit S. Thomas (2). Cæterum S. Thomas etiam de genere concedit, quod *implicite* contineat inferiora: *Animal per hominem contrahitur, inquit, quia id quod determinate et actualiter continetur in ratione hominis, implicite et quasi potentialiter continetur in ratione animalis. Sicut est de ratione hominis, ut habeat animam rationalem, et de ratione animalis est, ut habeat animam, non determinando ad rationalem vel non rationalem (3).*

Resp. 2.º Continere *implicite* vel significat aliquo modo saltem confuso cognoscere revera differentias, animum ad illas advertere, aliqualem earum notitiam habere, vel non. Si primum dicas, aperte repugnas experientiæ et Aquinati, secundum quem oportet omnia alia aliquid addere supra ens, quod de intellectu entis non sit (4). Sin alterum optes, ut videntur concedere plures Thomistæ (5), sufficit nobis, qui litem de verbis movere nolumus. Illud enim vocamus *præscindere*, unum cognoscere, unius notitiam habere, alio non cognito (6). Quamquam non recte dici videtur contineri actu in aliqua ratione objectiva, quod minime cognoscitur: illud siquidem proprie continetur in quavis ratione, quod est de intellectu illius, seu quod repræsentatur intentionaliter per conceptum formalem ipsius.

Prob. 5.º Ubicumque adest vera et realis similitudo et convenientia in aliquo prædicato inter res diversissimas, præscindi potest ratio aliqua communis. Atqui omnia entia realia, in quantum talia, conveniunt in habendo essentiam

(1) De Veritat. q. 1, a. 1.

(2) 1 p. q. 3, a. 4 ad 1.º; 1.º dist. 8, q. 1 ad 1.º; de Pot. q. 7, a. 2 ad 6.º; de Verit. q. 21, a. 1, in fin. solution. ult. difficult.

(3) De Verit. quæst. 21, art. 1; Cfr. Summ. totius Logic. Aristot., tract. 1, cap. 5 med.

(4) Opusc. de Nat. generis, cap. 2.

(5) Vide M. Aguilera et Colleg. S. Thomæ Complutens. apud Lossada, Metaph. disp. 1, cap. 1, n. 7.

(6) S. Thom. lib. Physicor., lect. 3, paragr. e.

realem etc. Ergo hæc simplicissima ratio præcendi ab omni modorum diversitate potest.

Prob. Minor. Nam licet diversa genera diversum habeant modum essendi, tamen verissime omnia habent, aut certe possunt habere esse. Ergo in hoc adest vera similitudo inter omnia prorsus rerum genera (1).

Dices 1.º Similitudinem hanc puram non esse, sed maxima dissimilitudine admixtam. **Resp conc.;** sed quid inde? An est pura similitudo plurimum individuorum ejusdem speciei, aut specierum diversarum, quæ in eadem ratione generica communicant? Et nihilominus, neglecta dissimilitudine, intellectus potest solam similitudinem considerare.

Dices 2.º Similitudinem, quæ inter Deum et creaturas, inter substantiam et accidens intercedit, esse proportionalem, in eo sitam, ut quemadmodum Deus se habet ad suum esse, ita etiam creatura ad suum.

Resp. 1.º Sed nonne potest simpliciter considerari similitudo, quin consideretur proportionalitas, licet non possit esse sine illa, ut passim locum habet in infinitis rationibus intelligibilibus, quæ quamvis quoad existentiam physicam connexæ sint atque identificatæ realiter, in nostra tamen cogitatione separantur, et invicem præcinduntur?

Resp. 2.º Proportionalitas ejusmodi inest, et considerari potest etiam in univoca similitudine v. g. inter hominem et leonem; sicut enim homo se habet ad suum esse animalis, ita leo ad suum. Ergo nequit sola per se impedire perfectam præcisionem, quando ratio communis, in qua est proportionalitas illa, in pluribus subjectis proprie et intrinsece reperitur, ut accidit in ratione entis, utpote quæ est proprium atque essentiale prædicatum omnis realitatis. Exemplum habes in quantitate, nam sicut 5 sunt dimidium 10, ita 50 sunt dimidium 100 etc., et sicut 10 sunt duplum 5, ita 100 sunt duplum 50 etc. An dices ideo non posse *duplum* aut *dimidium* concipi cum præcisione a particularibus differentiis duplorum ac dimidiorum? (2)

(1) Cfr. omnino Lossada, *Metaph.* disp. 1. cap. 1. n. 6.

(2) Vide Lossada *Metaph.* disp. 1. cap. 1. n. 4.

Hæc aliaque plura, quæ videri possunt apud AA (1), abunde probare videntur dari conceptum objectivum entis præcendentem, seu non representantem idealiter diversa inferiora illius. Eo autem jam probatum est objectivam ejusmodi rationem *unam esse*, unitate nimirum *rationis* et logica et extrinseca. Nam hoc modo dicuntur una *quacunque ita se habent, quod definitio unius, quæ est ratio significans quid est esse, non dividitur a definitione alterius, quæ significat etiam quid est esse ejus...* (2) Atqui secundum rationem objectivam entis præcisam ab omnibus differentiis inferiora non dividuntur, seu non discrepant. Ergo omnia in ea unum sunt, ac proinde conceptus ejusmodi objectivus unus est.

49. Verum doctrina in hoc articulo tradita, supposita, quam superius admisimus, entis formali transcendentia, sustineri nequit, nisi tamquam cardo totius controversiæ præstituat, atque in tuto collocet possibilitas seu non repugnantia præcisionis vel distinctionis non mutæ inter ens ejusque differentias. Quid autem sibi vult præcisio mutua et non mutua? Tunc obtinet præcisio mutua inter duas rationes, quando cognitio ac representatio mentalis utriusvis non est cognitio vel expressio mentalis alterius, sed potest utralibet cognosci independentem a cognitione alterius. Hoc modo *animal* et *rationale* mutuo præcindunt, quia nec *animalis* cognitio involvit cognitionem *rationalis*, et viceversa cum *principium sentiendi* et *principium intelligendi*, prout talia, sint rationes perfecte definibiles atque explicabiles, alia independentem ab alia. Præcisio vero seu distinctio non mutua tunc inest inter duo, cum cognitio unius pendet a cognitione alterius, quod tamen non pendet a priori nec illud importat; quia nimirum prius est definibile ab altero, quod non est definibile a primo. Quare præcisio non mutua duorum secum affert identitatem formalem eorumdem non mutam.

Itaque auctores primæ sententiæ, quam in præcedentibus propositionibus impugnavimus, negant possibilem esse

(1) Vide Suar. disp. 2 *Met.*, sect. 1. 2; Lossada *Metaph.* disp. 1. cap. 1.

(2) S. Thom. *Metaph.* lib. 5, lect. 7, par. 7, cum Arist. *ibid.* text. 11., Cfr. *ibid.* lect. 8 init., cum Aristot. *ibid.*; et *Metaphys.* lib. 10, lect. 1, par. 4., cum Aristot. *ibid.*

Utram præcisio
non mutua
repugnet inter
varios conceptus

distinctionem aut præcisionem omnem non mutuam, sed arbitratur distinctionem omnem aut nullam esse aut mutuam: quare sicut differentia non præscindunt ab ente, sed illud formaliter involvunt, ita etiam ens non præscindere in suo conceptu a differentiis, sed easdem actu includere. Ex auctoribus secundæ sententiæ ii omnes, qui transcendentiam formalem admittunt, consequenter censent non solum possibilem esse, verum etiam de facto inesse præcisionem non mutuam inter ens ac differentias, quia licet hæ nequeant ab illo præscindere, illud vero præscindit ab his. Ii denique, qui negant formalem transcendentiam entis, ponunt præcisionem mutuam inter ens ac differentias ejus, licet plures eorum (1) agnoscunt possibilem esse præcisionem conceptuum non mutuam; ideoque non ex eo titulo rejiciunt entis transcendentiam, seb ob alia, quæ jam satis expendimus argumenta. Hisce præstitutis, sit.

50. PROPOSITIO 3.^a Non repugnat præcisio non mutua inter duas rationes seu conceptus.

Hæc est manifesta doctrina S. Thomæ non uno in loco tradita: *Esse, inquit, potest intelligi sine vero, sed non e converso; quia verum non est in ratione entis, sed ens in ratione veri* (2). Et alibi. *Verum et ens differunt ratione per hoc, quod aliquid est in ratione veri, quod non est in ratione entis; non autem ita, quod aliquid sit in ratione entis, quod non sit in ratione veri* (3). Item: *Oportet omnia aliquid addere supra ens, quod de intellectu entis non sit: nihil enim addere possunt, de cujus intellectu non sit ens* (4).

Idemque probant omnia illa testimonia in quibus docet Aquinas, alias quidem conceptiones *adere supra ens* (5) non autem tamquam extraneam naturam et per modum, quo differentia addunt supra genus. Nam in eo, quod dicit cætera *addere supra ens*, significat illa non esse de conceptu

(1) Ita v. g. Arriaga, *Logic. disp.* 11, sect. 2, n. 8; Semery, *Log. disp.* 4, quæst. 2, art. 2.

(2) 1.^a dist. 19, q. 5; a. 1 ad 2.um

(3) *De Verit.* q. 1. a. 1, ad 6.um

(4) *De Natura generis*, cap. 2. Cfr. 1. p. quæst. 4 art. 2, ad 3.um

(5) Vide v. g. *de Verit.* q. 1, a. 1, in corp. et alibi.

entis, quod proinde præscindit ab eis: *quod enim additum sit de intellectu ejus, cui fit additio, non contingit* (1), ut scribit idem S. Doctor. In eo autem quod docet alios conceptus non addere quidpiam, quod sit extranea natura et per modum differentia specificæ, negat differentias præscindere posse ab entis ratione. Denique doctrina hæc continetur in locis allatis tum pro entis transcendentia in articulo præcedenti, tum pro ejusdem præcisioe a suis differentiis.

Probatur itaque propositio ratione 1.º Dari præcisionem non mutuam inter duos conceptus hoc significat, in cognitione, qua apprehenditur una ratio, v. g. ratio entis ut sic, non apparere seu relucere atque innotescere menti aliam rationem, v. g. differentiarum; et e converso in cognitione, qua apprehenduntur differentia, relucere menti atque innotescere rationem entis. Atqui in hoc nulla detegitur contradictio vel repugnantia. Nam affirmatio et negatio, quæ continetur in hujusmodi præcisioe, cadit supra duos actus cognitionis, quorum alter representat ens, quin ostendat, et comonstret differentias, alter vero representat differentias cum ente.

2.º Præterea præcisio mutua tandem nihil aliud est, quam dependentia non mutua duorum, quoad sui cognitionem. Atqui dependentia ejusmodi non repugnat. Si enim non repugnat dependentia duorum non mutua quoad existentiam, qualis cernitur v. g. inter Deum et creaturas, cur repugnat similis dependentia quoad cognitionem?

3.º Confirmatur exemplo. Animal præscindit in sui cognitione ab homine, qui tamen vicissim nequit præscindere ab animali. Datur ergo dependentia non mutua duorum quoad cognitionem.

Dices, hominem non esse differentiam animalis, sed speciem, ideoque hoc exemplum non valere ad præbandam præcisionem non mutuam inter ens ac differentias ejus.

Resp. in hac propositione controversiam non ad ens solummodo ejusque differentias restringi, sed generatim agitari de quacumque præcisioe non mutua duarum rationum intelligibilium, quam revera dari posse ostendit adductum

(1) *De Natura generis*, cap. 2.

exemplum. Unde concludendum est, rationes, si quæ dentur, cur ens non præscindat a differentiis, non posse repeti ex repugnancia præcisionis non mutuae, sed aliunde (1).

SOLVUNTUR DIFFICULTATIS.

51. **Objic. 1.º** Nullum transcendens potest esse conceptus simpliciter unus et communis. Sed ens est transcendens. Ergo non importat conceptum simpliciter unum.

«Probat Major. Quia de ratione conceptus simpliciter unus, communis et præcisi est, quod sit potentialis et determinabilis per illa inferiora, a quibus abstrahit: ac proinde gradus contrahibilis et contrahens debent se habere ut partes metaphysicæ, de quarum ratione est comparari ut extrema se invicem excludentia. Sed de ratione transcendentis est imbibit in ultimis inferiorum differentiis, et de his formaliter prædicari. Ergo nullum transcendens potest esse gradus simpliciter unus et communis» (2).

Resp. neg. Major.

Ad probation. *dist. 1.^{am} partem Major.* De ratione conceptus simpliciter unus... est, quod sit potentialis et determinabilis per inferiora, a quibus abstrahit, ita ut determinatio et contractio illa fieri *possit* etiam per majorem expressionem ejusdem conceptus *conc.*, ita ut *debeat* fieri per veram compositionem metaphysicam conceptus communis cum differentiis, quæ superaddantur illi tamquam extranea natura, *subdist.*, si sermo sit de conceptibus genericis, *conc.*, si de transcendentibus, *neg.*

Dist. eodem modo 2.^{am} partem. In conceptibus genericis, *conc.*, in transcendentalibus, *neg.*

Et *concessa* Minore, *neg. conseq.*

Objic. 2.º «Ideo genus dicit conceptum simpliciter unum, præcisum et communem, quia non est de essentia differentiarum. Sed ens est de essentia modorum, quibus ad prædicamenta contrahitur. Ergo non dicit unum conceptum communem et præcisum».

(1) Cfr. Lossada, *Metaph.* disp. 1 cap. 5, n. 98, et cap. 4, n. 18-21.

(2) Ita Complutens. *Logic.* disp. 11, q. 4, n. 20.

«Probat Major. Nam quod est de essentia alicujus, nequit vere præscindi ab illo. Ergo ideo genus præscinditur a differentiis, quia non est de essentia illarum» (1).

Resp. neg. Major. Ratio enim, cur genus præscindat a differentiis est, quia differentiae non sunt de essentia generis, non vero quia genus non est de essentia differentiarum. Et ob eam rationem fit, ut intellectus possit genus perfecte apprehendere prout tale, quin apprehendat differentias illius, quia nimirum hæc non spectant ad rationem, nec proinde ad intelligibilitatem illius.

Ad probation. Majoris, *conc. ant.*, et *neg. conseq.*

Nam sufficit ad præcisionem genericæ rationis a differentiis, quod differentiae non pertineant ad essentiam illius. Quod vero genericæ ratio non sit de essentia differentiarum non efficit per se, ut illa ab iis præscindant, sed e converso, ut differentiae etiam præscindant a genere in suo conceptu. Et ideo, quia nec genus spectat ad essentiam differentiarum, nec differentiae ad essentiam generis, adest inter hæc mutua præcisio; inter ens autem ac modos ejus sola inest præcisio non mutua, quia licet modi non sint de essentia entis, ens tamen est de modorum essentia.

Objic. 3.º Si ens haberet conceptum simpliciter unum et præcisum, esset univocum. Consequens est falsum. Ergo.

«Sequela ostenditur. Quia illa ratio sufficit ad invocationem, quæ actu non includit principia distinguentia, licet illa includat in potentia: ut patet in animali, quod est univocum, quamvis includat rationale et irrationale, eo quod non importat in actu has differentias, sed solum in potentia. Atqui conceptus objectivus entis non includit actu ea, per quæ multiplicatur, alias non esset simpliciter unus. Ergo si ens haberet conceptum objectivum simpliciter unum, non posset non esse univocum» (2).

Resp. neg. Major, ut patebit ex dicendis in proprio loco de analogia entis. Interea nota cum Suarezio (3) unitatem conceptus entis longe clariorem ac certiorum esse, quam

(1) Complutenses, *ibid.*

(2) Complutens. *Ibid.*

(3) *Disp. Metaph.* 2, sect. 2, n. 34.

ejusdem analogiam: quare non recte ad tuendam analogiam negatur unitas conceptus, aut ad hanc respuendam argumentum petitur ex analogia. Verum, mox videbimus quomodo conceptus objectivi unitas apte cohæreat cum entis analogia.

Objic. 4.º «Si ens diceret conceptum simpliciter unum, præcisum a Deo et creaturis, et a substantia et accidente, sequeretur aliquid esse prius et simplicius Deo, et prædicamenta non esse primo diversa. Sed hæc plane falsa sunt. Ergo.

«Sequela quoad primam partem suadetur: quoniam jam Deus componeretur ex illo conceptu entis et ex propria differentia seu modo sicut ex duobus gradibus vel partibus metaphysicis. Sed omnis pars est prior et simplicior quam compositum. Ergo aliquid esset prius et simplicius Deo.»

«Quoad secundum etiam ostenditur. Nam jam prædicamenta essent composita ex illo gradu entis et ex propriis differentiis aut modis constitutivis. Ergo conveniunt in illo gradu, qui ab adversariis dicitur simpliciter unus et communis, et consequenter non distinguuntur se totis, neque erunt primo diversa (1).

Resp. ad primum *dist.* Esset aliquid prius Deo in subsistendi consequentia, *trans.*; esset prius ulla vera realique prioritate, *neg.* Quid vero sit prioritas in subsistendi consequentia, inferius declarabitur.

Itemque esset aliquid simplicius Deo physice ac realiter simplicitate quæ perfectionem importet, *neg.*, simplicius logice, quatenus daretur aliqua realitas, quæ minorem exhibet intellectui conceptus vel ideæ comprehensionem, *conc.* Cæterum difficultas hæc, quantum respicit prioritatem, locum habet etiam in analogia entis, quam nos quoque amplectimur, et ad quam tuendam nolunt agnoscere adversarii unitatem conceptus objectivi in ente. Audiatur S. Thomas. Propter banc analogiam non sequitur ens esse prius utroque, Deo scilicet et creatura, sicut prius est ens substantia et accidente, de quibus analogice dicitur. Ad cuius evidentiam est sciendum, quod quando tota ratio analogi reperitur in altero

(1) Complutens. ibid.

eorum, de quibus prædicatur, sicut tota ratio entis absolute in Deo reperitur, tunc non erit prædicatum prius utroque, cum prædicatum non excedat subjectum. Cum vero tota ratio prædicati in neutro subjectorum est, necesse est prædicatum prius esse et communius utroque subjecto, sicut tota ratio subjecti non salvatur in substantia, quæ est genus primum, cum ens divinum non includat (1). Et iterum alibi: Hujus autem prædicationis (analogicæ) duplex est modus; unus quo aliquid prædicatur de duobus per respectum ad aliquod tertium, sicut ens de qualitate et quantitate per respectum ad substantiam. Alius modus est, quo aliquid prædicatur de duobus per respectum unius ad alterum; sicut ens de substantia et quantitate. In primo autem modo prædicationis oportet esse aliquid prius duobus, ad quod ambo respectum habent; sicut substantia ad quantitatem et qualitatem; in secundo autem non, sed necesse est unum esse prius altero. Et ideo cum Deo nihil sit prius, sed ipse sit prior creatura, competit in divina prædicatione secundus modus analogiæ, et non primus (2).

Resp. ad secundum, *neg. antec.* Nam, ut mox explicabimus, ens non contrahitur in inferiora per ullam veram compositionem, sive physicam sive etiam metaphysicam; cum nihil possit enti adjungi tamquam extranea natura; sed contrahitur simpliciter per majorem expressionem ejusdem realitatis.

Objic. 5.º Ea ratio nequit ab inferioribus præcindi, quæ illa semper includit actu. Atqui ens semper actu includit inferiora sua. Nam ens includit actu totum, quod est formaliter ens. Atqui nulla est realitas, quæ non sit formaliter ens. Ergo nulla est ratio inferior, quæ non includitur actu formaliter in communi entis conceptu.

Resp. *dist.* Major: si illa includat secundum expressiones singulorum proprias, per quas inter se differunt, *conc.*; secus, *neg.* Et *contradist.* Minor, *neg. conseq.*

Ad probationem *dist.* Major: secundum conceptum communem, *conc.*, secundum peculiare expressiones ac determinationes modorum, *neg.*

(1) S. Thomas, Opusc. de Natur. Generis, cap. 1.

(2) De Potentia, q. 7, a. 7 in fine corporis. Cfr. 1.º Contr. Gent. c. 34.

Conc. Minor. vel dist.: nulla est realitas, quæ non sit formaliter ens, ita ut ratio communis entis sit adæquata expressio ac repræsentatio illius, *neg.*, ita ut sit inadæquata solummodo, *conc.* Omnia enim et singula sunt verissime ens sed per conceptum entis non cognoscuntur ac repræsentantur illa adæquate ac secundum proprios modos ac differentias.

Objic. 6.º Perseitas nihil dicit, quod non sit ens. Ergo nihil addit enti.

Resp. dist. conseq.: tamquam extraneum per modum, quo differentia addit generi vel accidens substantiæ, *conc.*, per modum majoris expressionis, *neg.*

Instabis. Sed si hic modus est formaliter ens, ergo nihil potest enti addere. Vel si quid addit, est aliud ab ente.

Resp. Modus entis est formaliter ens, non in eo sensu, ut sit ipse conceptus communis entis et nihil amplius, sed ita ut conceptum illum contineat in se cum peculiari quadam expressione majorique determinatione. Quamobrem modus ejusmodi est aliud ab ente *alietate* non mutua; licet enim ens non exprimat totum, quod exprimunt differentiæ, differentiæ autem exprimunt totum, quod exprimit ens commune, et aliquid amplius.

Objic. 7.º Inferiora entis sunt de essentia ipsius. Ergo nequeunt a conceptu illius præscindi perfecte.

Prob. antec. Ens cum omnia transcendat, est de essentia omnium inferiorum, ita ut singulæ differentiæ sint formaliter ens. Ergo inferiora pariter oportet, ut sint de essentia entis. Nam formalis identitas mutua esse debet, et repugnat A esse formaliter B, et non esse totam essentiam vel partem essentie ejusdem B.

Resp. Neg. antec. Ad probationem. *concess. antec., neg. conseq.* ejusque probationem. Nam homo certe est formaliter animal, nec tamen animal est formaliter homo (1).

Et noto, posse objectionem in adversarios retorqueri tota sua vi. Fatentur enim ipsi conceptum entis communis non dicere nec actu continere differentias et inferiora sua *explicite*, sed tantum *implicite*, cum tamen differentiæ ipsæ atque inferiora continent *explicite* ens. Quomodo ergo fit, ut

(1) Vide Lossada, loc. cit. cap. 2, n. 17 seqq., ubi plura.

differentiæ sint formaliter ens pro explicito, et ens non sit formaliter et explicite idem ac differentiæ ipsius? Ergo etiam in adversariorum sententia non implicat, ut A sit formaliter B, quin sit essentia vel pars essentiae B, nimirum non implicat, ut differentiæ sint formaliter ens, et quidquid per ens explicite intelligitur, et nihilominus differentiæ pro explicito non sint nec tota essentia nec pars essentiae entis (1).

Objic. 8.º Aristoteles docet *ens* dici quidem de omnibus generibus seu decem prædicamentis, non tamen *similiter*. Ergo non secundum eandem rationem et conceptum objectivum (2). Item scribit Philosophus *ens* significare decem prædicamenta, ita ut non *prædicet aliam naturam a decem prædicamentis* (3), ut explicat S. Thomas (4). Ergo *ens* significat *immediate* decem prædicamenta, ut colligit Averroes, et non mediate, ita ut prius importet aliquam rationem prædicamentis omnibus communem, ac deinceps ipsa prædicamenta, quemadmodum animal et quævis ratio generica solet mediate dumtaxat significare species sibi subjectas. Huc revocatur, quod alibi docet idem Philosophus, *ens* statim esse substantiam, quantitatem ac reliqua prædicamenta (5), quia *ens non expectat aliquid additum, ad hoc quod fiat hoc, id est, substantia vel quantum vel quale, sed statim a principio est vel substantia vel quantitas vel qualitas*, quemadmodum interpretatur Angelicus (6). Et ob eam quoque rationem dici prædicamenta videntur *primo diversa*.

Resp. ad 1.um testimonium, negando, consequentiam, quæ non necessario fluit ex antecedente. Quod enim Aristoteles scribit *ens* decem prædicamenta significare non *quodlibet*, solum probat analogiam entis, quam nos quoque tuebimur, quia nempe *ens prædicatur primum de substantia, et per posterius de aliis prædicamentis*, quemadmodum explicat

(1) Lossada, ibid. n. 20. Videatur omnino Petrus Hurtado, *Logica*, disp. 9, sect. 3 n. 24.

(2) Lib. 7 *Metaph.* cap. 4, text. Comm. 15.

(3) *Metaph.* lib. 10, text. comm. 8.

(4) S. Thom. lib. 10, *Metaph.* lect. 3, paragr. d.

(5) Lib. 8 *Metaph.* cap. 6, text. 16.

(6) Ibid. lect. 5 paragr. f.

S. Thomas (1). Quomodo autem probabis mihi ex Aristotele rationem, quæ diversimode participatur a variis subjectis, non posse concipi cum præcisione ab illis?

Ad secundum testimonium similiter respondeo, illationem illam Averrois necessariam non esse. Philosophus enim ibi nihil dicit de significatione immediata entis, sed solum intendit probare, quod ens et unum æqualiter dicuntur de omnibus, nam in omnibus prædicamentis æque reperiuntur, unde concludit inter se idem esse. Ad hoc autem ut ratio hæc vim obtineat suam, necesse non est, quod ens immediate significet omnia prædicamenta in eo sensu, ut excludatur unus conceptus entis communis omnibus (2).

Ad tertium dici potest ideo dici *ens* statim esse substantiam, quantitatem ac reliqua prædicamenta, quia non expectat, quod per modum differentie propriæ superaddatur, tale nempe quod non sit formaliter ens. Ita diserte Aristotelem interpretatur Angelicus: *Cum decem prædicamenta*, inquit, *non hoc modo se habeant ex additione ad ens, sicut species se habent ex additione differentiarum ad genera, sed hoc ipsum, quod est ens, manifestum est, quod ens non expectat aliquid additum ad hoc quod fiat hoc*, id est, *substantia vel quantum* etc. (3). Cum potissimum S. Thomas, cujus est hæc declaratio, pluribus in locis, ut superius vidimus, doceat, omnes alias notiones efformari ex additione ad ens, non quidem per modum extraneæ naturæ, sicut differentia additur generi, sed per modum majoris expressionis, quæ non continetur in confuso et communissimo conceptu entis ut sic (4). Cum doctrina ergo Angelici Doctoris et Aristotelis non pugnat, quod *ens* possit concipi sine ullis modis aut differentiis, et prout sic conceptum, expectet additionem alicujus modi, quod contrahatur in inferiora sua accipiendi majorem expressionem ac determinationem, prout in sequenti articulo declarandum erit.

(1) S. Thom. lib. 7 *Metaph.*, lect. 4, initio.

(2) Suarez disp. 2 *Metaph.* sect. 2, n. 28.

(3) S. Thom. lib. 8 *Metaph.* lect. 5 paragr. f.

(4) S. Thom. *de Verit.*, quest. 1, art. 1, et cæteris locis sup. citat. Cfr. *Summ. totius Logic. Arist.* tract. 2, c. 1 vers. fin.

Hinc etiam ratio apparet, cur prædicamenta dicantur *primo diversa*, quia nempe non conveniunt in ullo genere, nec differentis veri nominis discriminantur, sed *se totis* differunt, quamvis simul habeant similitudinem capacem fundandi conceptum unum communem (1).

Objic. 9.º Contra præcisionem non mutuam Distinctio realis nequit non esse reciproca. Ergo idem dicendum de distinctione rationis, quæ non est nisi præcisio quædam.

Resp. *neg.* conseq. et parit. Nam realis distinctio consistit in negatione realis unitatis inter duo extrema, quæ negatio nequit non esse mutua, sicut negatio unionis realis. At rationis distinctio explicatur per independentiam unius ab altero quoad definitionem: quæ independentia certe non debet esse mutua (2).

Objic. 10.º Si daretur præcisio non mutua, fallerent regulæ conversionis logicæ, nec recte argueretur sic: *Omnis differentia est formaliter ens: ergo aliquid ens est formaliter differentia*. Falleret etiam principium identitatis: *Quæ sunt eadem uni tertio, sunt eadem inter se*; nam tum perseitas tum aptitudo existendi formaliter identificarentur cum ente formaliter uno, quin tamen aptitudo existendi esset formaliter perseitas (3).

Resp. ad 1.^{am} *neg.* assertum, et *nego* pariter conversionem illam recte fieri secundum leges logicas. Nam sensus propositionis convertendæ est hic: *Omnis differentia est aliquid, quod est formaliter ens*, seu *aliquid definibile per ens*, quæ proinde logice sic debet converti: *Aliquid definibile per ens est formaliter differentia*. Non est autem sensus illius propositionis convertendæ hic: *Omnis differentia est formaliter aliquid conceptum per solam expressionem mentalem ens*; et propterea perperam convertitur in hanc: *Aliquid ens, id est, aliquid cognitum per solam expressionem mentalem ens, est formaliter differentia*. Quod ut clarius videas, ecce propositionem hanc verissimam: *Omnis homo est formaliter animal*. Juxta adversarium, si valet ejus argumentum, hæc propositio

(1) Plura vide apud Lossada loc. cit. disp. 1, cap. 2.

(2) Lossada, disp. 1 *Met.* cap. 5, n. 99.

(3) Apud Lossada ib. n. 95.

esset convertanda in hanc: *aliquid animal est formaliter homo* (1).

Ad 2.^m pariter respondeo, *negando* assertum. Nam principium illud intelligitur de tertio, quod identificetur et unum sit *realiter* cum duobus, non autem potest extendi ad tertium, quod solum intentionaliter sit unum cum extremis. Secus enim vi principii illius deberes absurdissime concludere hominem et equum sub propriis conceptibus identificari inter se, ex eo quod sub iisdem sit uterque animal, quod est unum dumtaxat intentionaliter (2).

Objic. 11.º «Identitas perseitatis cum ente vel est adæquata vel inadæquata. Si adæquata, tota perseitas erit tota essentia entis; atque ita non poterit ens distingui a perseitate, nisi distinguatur a tota essentia sua. Si vero inadæquata, perseitas se habebit ad ens, vel ut pars ad totum, vel ut totum ad partem, et utrovis modo nequit non esse mutua tam identitas quam distinctio, ut patebit consideranti» (3).

Resp. «Identitatem perseitatis cum ente esse adæquatam, sed non mutua: tota enim perseitas ita est tota essentia entis, ut tamen tota essentia entis non sit perseitas tota, nec actualis pars perseitatis. Unde identitas formalis penes perseitatem est adæquata, penes ens nulla: distinctio e converso penes perseitatem nulla; penes ens adæquata. Nec ideo sequitur ens distingui ab essentia sua, dum a perseitate distinguitur; sed solum, distingui ab eo, quod est essentia entis non mutuo, ac proinde ab eo, a quo distinguitur tota essentia entis. Solutio data explicatur exemplo sæpius inculcando. Nam totus *homo* sub conceptu *homo* (sub quo nullam habet formalitatum distinctionem) formaliter identificatur cum animali: *totus*, inquam, nam quo sensu non habet partes, nequit identificari nisi totus. Et tamen *animal* ut sic, nec est formaliter totus homo, nec illum includit, nec est actualis pars ejus, nec præscinditur ab essentia sua, dum ab homine præscinditur» (4).

(1) Cfr. Lossada ib. n. 100, 101.

(2) Lossada ib. n. 101.

(3) Apud Lossada ib. n. 96.

(4) Apud Lossada ib. n. 102.

Objic. 12.º Si ens a perseitate præscindit, illam excludit ab essentia sua. Ergo perseitas manebit exclusa ab essentia entis, neque enim datur excludens sine excluso. Atqui nihil potest identificari formaliter cum eo, a quo excluditur, nec potest formaliter includere illud, a quo excluditur. Ergo nequit perseitas identificari formaliter cum essentia entis, nec illam in se includere (1).

Resp. conc. ant. et primum consequ.

Minor. subsumptam *nego*, quæ nullum facessit negotium, quia unum includere aliud, et non includi seu excludi ab illo, idem sonat, ut jam explanavimus, ac unum definibile esse ab alio, quod vicissim non definitur ab eo. Ita ergo conceptus differentiarum se habent ut excludens et non exclusum. Jam autem ostensum est, non repugnare, ut unum formaliter includat aliud, a quo formaliter non includitur seu excluditur, immo, quæ ita se habent, posse etiam identificari formaliter. Et instantia est in promptu in rationibus genericis atque specificis. Animal et homo se respiciunt ut excludens et exclusum, et e converso homo et animal ut includens et inclusum: et tamen homo formaliter identificat secum animal (2). Plura, si lubet, apud Lossada require.

ARTICULUS III.

Quomodo ratio entis contrahatur in sua inferiora.

52. Ex hactenus disputatis plana nobis aperitur via ad enodandam controversiam circa entis in sua inferiora contractionem ac determinationem. Noto autem in antecessum non esse prorsus idem *determinationem* et *contractionem* alicujus conceptus; tunc enim *determinatur* conceptus, cum ei adjungitur ratio, per quam exprimat aliquid, quod prius non exprimebat. Sic animal addita rationalitate exprimit principium intelligendi, quod prius non præ se ferebat: sic etiam *perseitas* determinat *ens* ad rationem substantiæ; et

Quid sit
determinatio et
quid
contractio, et
quid utraque
differat.

(1) Apud Lossada ib. n. 96.

(2) Ibid. n. 103.

ratio *veri* determinat rationem entis, quia *ens verum* significat aliquid, quod *ens* simpliciter non exprimit. Tunc autem conceptus *contrahitur*, cum determinatio illa non solum tribuit majorem expressionem, sed præterea restringit et cœrcet amplitudinem ac prædicabilitatem illius, ut *rationalitas* v. g. limitat et circumscribit amplitudinem *animalis*. Unde licet omnis contractio conceptus importet etiam determinationem, non tamen quælibet determinatio contrahit conceptum, ut patet in passionibus seu attributis entis, *uno, vero ac bono*, quæ tam late patent, ac ipsum *ens* (1).

Noto præterea rationes ejusmodi, quæ conceptum aliquem magis determinant et contrahunt, vocari *differentias* et *modos*, quamquam non nihil est inter hæc quoque discriminis, quando in stricto rigore ac proprietate sumuntur. Nam differentie proprie vocantur illæ rationes, quæ non includunt formaliter notionem illam seu prædicatum, quod contrahunt ac determinant, sed ab eo penitus præscindunt, ideoque mutuo distinguuntur per rationem: unde dicuntur superaddi notioni communi per modum extraneæ naturæ. Ejusmodi sunt differentie specificæ respectu generum, atque individuales respectu specierum. Modus autem videtur latius patere, et exprimere quamcumque determinationem entis (2).

Hisce prælibatis, plures sunt de contractione entis in sua inferiora opiniones. Nam Paulus Soncinas (3) docuit differentiam vel modum, quo *ens* contrahitur ad substantiam, esse tantum negationem vel *ens* rationis. Alii existimant contractionem entis fieri per modos aut differentias, quæ præscindant ab illius ratione, ac proinde ita superaddantur conceptui entis, ut veram cum eo faciant compositionem metaphysicam, fere sicut ratio generica contrahitur ad species. Ita Scotistæ consequenter ad suam doctrinam contra formalem entis transcendentiam (4). Quamquam non desunt inter Scotistas qui ab hac generali assertionem excipiant contractionem entis in *ens a se* atque *ens ab alio*, quam negant

(1) S. Thom. *de Verit.* quæst. 1, art. 1.

(2) Cfr. S. Thom. *ibid.*

(3) Apud Suarez disp. *Metaph.* 2, sect. 6, n. 2.

(4) Vide Mastrium, *Metaph.* disp. 2, q. 6, n. 139; et Pont., *Metaph.* disp. 18, q. 3, conclus. 2, a n. 28.

fieri per veram compositionem etiam rationis seu metaphysicam, ne videlicet quidpiam admittere videantur divinæ simplicitati minus congruum (1).

Tertio sunt alii, qui contractionem entis ad inferiora fieri arbitrantur per modum cujusdam compositionis metaphysicæ, imperfectæ tamen, non perfectæ, qualem ponunt Scotistæ, utpote quæ versatur inter extrema, quæ non se mutuo excludunt. Unde differt, inquit, ejusmodi contractio per compositionem solummodo imperfectam a contractione generis in species, quæ fit per compositionem perfectam, quia in hac et genus præscindit a differentia et differentia a genere; in contractione autem per compositionem imperfectam, ratio quidem contrahenda præscindit a modis contrahentibus, hi vero nequeunt ab illa præscindere (2). Hanc explicationem amplectitur inter alios P. Gregorius Rhodès (3).

Denique quarta sententia est S. Thomæ (4), Suarezii (5), aliorumque dicentium contractionem ac determinationem entis ad inferiora «non esse intelligendam per modum compositionis, sed solum per modum *expressioris* conceptionis, alicujus entis contenti sub ente; ita ut uterque conceptus, tam entis, quam substantiæ v. g., simplex sit et irresolubilis in duos conceptus, solumque differant, quia unus est magis determinatus, quam alius. Quod in ordine ad conceptus formales recte explicatur. Differunt enim solum, qui per unum *expressius concipitur res prout est in se*, quam per alium, quo solum *confuse concipitur et præcise secundum aliquam convenientiam* cum aliis rebus. Hoc autem totum fieri potest sine propria compositione per solam cognitionem confusam vel distinctam, præcisam vel determinatam. Sic igitur his conceptibus formalibus intelliguntur correspondere duo objectivi *simplices et irresolubiles in plures* conceptus, quorum unus dicitur *superior vel abstractione alio, solum quia respondet confusiori conceptui formali, per quem non concipitur secundum determinatum modum quo est in se*, sed *confuse*

(1) Ita v. g. Dupasquier, *Metaph.* disp. 2, q. 6, conclus. 1.

(2) Vide apud Suar. disp. 2, sect. 6, n. 3 seqq.

(3) *Philos. periph.* lib. 4, disp. 2, q. 1, sect. 3, paragr. 3.

(4) Locis mox citandis.

(5) *Ibid.* n. 7 seqq.

Discrimen inter
modos ac
differentias

Varia sententia:
prima,

secunda,

tertia,

quarta:
hæc ultima
explicatur.

et *præcise*. Potest etiam intelligi ille *conceptus superior includi in inferiori sine propria compositione inferioris, quia totum id, quod confuse concipitur in illo conceptu præcise, reperitur in alio objecto expressius concepto, et in toto illo quacumque ratione consideretur*. Ac denique intelligitur determinatio superioris ad inferius, et additio inferioris ad superius, non quasi per additionem partis ad partem, sed per solam majorem determinationem vel expressionem aut confusionem ejusdem in ordine ad diversos conceptus mentis» (1). Et ita sentiunt fere quicumque formalem entis transcendentiam tuerentur.

et eligitur.

53. PROPOSITIO. Ens contrahitur in inferioria sua per modum expressioris conceptus ejusdem realitatis.

Ita S. Thomas: *Enti non potest addi aliquid quasi extranea natura per modum, quo differentia additur generi, vel accidens subjecto, quia quælibet natura essentialiter est ens...; sed secundum hoc aliqua dicuntur addere supra ens, in quantum exprimunt ipsius modum, qui nomine ipsius entis non exprimitur*. Et paulo inferius: *Substantia... non addit supra ens aliquam differentiam, quæ significat aliquam naturam superadditam enti; sed nomine substantiæ exprimitur quidam specialis modus essendi, scilicet per se ens. Et ita est in aliis generibus*. (2) Et alibi: *Dupliciter... contingit addere aliquid super aliquid. Aliquando namque illud, cui fit additio, non est de intellectu ejus, quod additur, sicut individuum addit supra rationem speciei materiam individualement, de cujus intellectu non est species ipsa. Et talis additio est realis. De intellectu tamen constituitur ex specie et illo additio est species ipsa, sicut de intellectu Socratis est homo. Aliquando autem illud, cui fit additio, est de intellectu ejus, quod additur; sicut ens est de intellectu omnium. Aliqua tamen addere dicuntur supra ens, quia aliquid importat, quod de ratione entis non est. Et talis additio non potest esse nisi rationis tantum, cum nullam rem importent, quæ non sit ens, licet aliquid dicant, quod ens non dicitur* (3).

(1) Suar. loc. cit. n. 7. Cfr. Auct. Summ. totius Log. Arist., tract. 2 de Prædicam., cap. 1 vers. fin.

(2) S. Thom. de Verit. q. 1, a. 1 in corp. Cfr. art. 10 ad 2.^m, Quest. 21 de Verit. a. 1.

(3) De Natur. generis, cap. 2. Cfr. 1.^a disp. 10, q. 1 ad 3.^m

Probatur ergo 1.º Non est alia via contractionem entis explicandi, nisi vel 1.º per additionem alicujus negationis, ut docuit Soncinas, vel 2.º per additionem modi positivi, qui faciat compositionem metaphysicam, sive perfectam, ut volunt Scotistæ, sive 3.º imperfectam, ut aliis magis arripet, vel demum 4.º per additionem majoris expressionis, quæ clarius magisque determinate representet eandem ipsam realitatem, quam generalis notio entis nonnisi confuse ac præcise representat, absque ulla vera et propria compositione, etiam imperfecta. Atqui tres priores explicationes minime satisfaciunt. Ergo quarta recipienda est.

Minor probatur per partes. 1.^a *Non per negationes*. Nam a) entia particularia differunt tum inter se tum ab ente ut sic, per modos ac differentias illas notionem entis communissimam contrahentes. Atqui nequit aliquid realiter ab alio discriminari per meram negationem seu ens rationis. Nam tum omnia eandem haberent realitatem.

β) Per modos ejusmodi ens constituitur in esse alicujus majoris perfectionis, quam sit *pura notio entis*, puta in ratione entis *a se*, entis *per se* vel substantialis, et entis *ab alio* seu accidentis. Atqui nihil potest in esse majoris perfectionis constitui per puram negationem, quæ nihil realitatis continet. Ergo...

Cavendæ itaque sunt in hac materia imaginationis illusiones, nec ex eo quod soleamus quandoque differentias explicare per modum negationis, ut cum perseitas declaratur per negationem inhaerentiæ in alio, et irrationalitas per negationem rationis, existimandum est eas constitui per tales negationes, sed per veram positivam perfectionem (1).

2.º *Non per compositionem perfectam*. Etenim id supponit mutuam præcisionem entis ac differentiarum. Atqui mutua præcisio pessumdat formalem entis transcendentiam, quam superior multis stabilivimus. Ergo.

3.º *Non per compositionem imperfectam*. a) Nam in hac sententia substantia v. g. (atque idem intelligitur de quovis alio ente determinato) revera resolubilis est in duos conceptus, nimirum in ens ac modum *perseitatis*. Et quoniam ex altera

(1) Cfr. Suar. loc. cit. n. 2.

parte hi conceptus gaudent præcisione non mutua, perseitatis modus necessario atque essentialiter includit ens. Atqui ens cum modo perseitatis est substantia. Ergo ex hac opinione sequitur substantiam componi ex ente ac substantia.

β) Præterea quoniam ipsa perseitatis continet formaliter ens, ut fatentur hujus explicationis patroni: ergo ipse modus perseitatis compositus sit, oportet, ac resolubilis in alios duos conceptus, in *ens* et modum constituentem illam perseitatem. Atque hic ipse modus ob eandem rationem, quoniam adversarii sustinent formalem entis transcendentiam in qualibet differentia, iterum resolubilis erit in binos alios conceptus; et sic abibitur in infinitum.

γ) Tandem ens non solum contrahitur in substantiam et aliud quodvis ens peculiare, sed etiam in ipsum formale modum perseitatis aliasve differentias. Atqui nequit intelligi, quomodo istæ contractiones in simplices formalitates fiant, si omnis contractio entis implicat veri nominis compositionem metaphysicam, quantumvis appelletur imperfecta. Ergo... Quæ cum ita sint,

Sequitur nostra sententia per aliarum exclusionem (1). Verum

Probatur præterea directe. Si hæc explicatio contractionis entis per expressiores conceptus possibilis est, cæteris omnibus præferri debet. Atqui possibilis est. Ergo...

Major constat. Quia hoc modo apte coherent omnia, quæ supra docuimus. Sic enim facile intelligitur, quomodo ens, licet ut sic apprehensum præscindit a suis inferioribus, illa tamen omnia eorumque differentias formaliter transcendat. Intelligitur etiam, quomodo suprema genera dicant conceptus simpliciter simplices, et nihilominus possit ab eis abstrahi conceptus entis per solam præcisionem intellectus, quæ non consistat quasi in separatione unius ab alio, scilicet formæ a materiali vel materialis a formali, ut fit in abstractione generis a differentiis; sed quæ consistat in cognitione aliquo modo confusa, qua consideretur objectum non distincte et determinate, prout est in re, sed secundum aliquam similitudinem vel convenientiam, quam cum aliis habet: quæ

(1) Cfr. Suar. loc. cit. n. 3-7.

convenientia in ordine ad conceptum entis est in rebus secundum totas entitates et modos reales earum. Et ideo confusio seu præcisio talis conceptus non est per separationem præcisivam unius gradus ab alio, sed solum per cognitionem præcisivam conceptus confusi a distincto et determinato (1).

Intelligitur præterea non solum modos entis invicem distingui seipsis, sed idem esse dicendum de ipsis prædicamentis, «quæ apprehenduntur ut constituta per tales modos; quia revera ibi nulla est constitutio per modum compositionis, sed per simplicem et adæquatam identitatem (sicut dicunt Theologi de relatione et persona divina), quia quidquid unum includit, aliud includit. Neque est ulla ratio, ob quam modus *per se* magis se ipso distinguatur ab alio modo quam substantia, cum proxime entia sit sub ente, et intime ac totaliter includat illud. Atque hac ratione optime dicuntur suprema genera *primo diversa*, non quia in nullo communi conceptu confuso convenient, sed quia non habent determinatas differentias, quæ sint extra rationem illius communiter seu entis, sed se ipsis habent diversitatem in propriis ac determinatis modis, quamvis etiam habeant imperfectam similitudinem in ratione entis (2).» Aliis verbis, se totis differunt prima genera, quia simplicia sunt, cum modi non faciant compositionem cum ente. *Simplicia*, inquit Angelicus, *non differunt aliquibus differentis, hoc enim compositorum est: homo etiam et equus differunt rationali et irrationali differentiis, quæ quidem differentia non differunt amplius ab invicem aliis differentiis (3).*

Probatur jam Minor syllogismi, nimirum possibilem esse modum hunc determinationis absque compositione per solum expressiorem conceptum. «Nam cum dividimus quantitatem in *bicubitam, tricubitam* etc. non potest intelligi, quod conceptus *bicubitæ quantitatatis*, resolvatur in conceptum quantitatis et bicubiti, quia impossibile est concipere bicubitum, non concepta quantitate. Signum ergo est illos duos conceptus distingui sicut expressum et confusum.

(1) Suarez, loc. cit. n. 10.

(2) Suar. loc. cit. n. 12. Cfr. Lossada, *Met.*, disp. 1, cap. 5, n. 112.

(3) S. Th. 1 part. quæst. 3 art. 8 ad 3.um

«Idem fere est in conceptu caloris ut octo: cujus signum etiam est, quod conceptus communis caloris non solum includitur in toto calore ut octo, sed etiam in singulis gradibus ejus. Cum ergo dicitur calor ut octo, non additur modus distinctus faciens compositionem cum calore ut sic, sed exprimitur et concipitur calor prout est in re.

«In præsentia etiam hoc manifestum est in determinatione entis ad ens infinitum, neque enim concipi potest infinitas tamquam aliquis modus additus enti, vel tamquam aliquid minus ipso ente infinito. Solum ergo est ibi expressior magisque determinatus conceptus cujusdam simplicissimi entis. Et hac ratione *ens ipsum* non est simplicius Deo, quamvis in modo, quo concipitur, sit abstractius» (1). Et simili modo intelligi potest determinari conceptum entis per modos substantiæ et accidentis.

Quæ cum ita sint substantiæ notio, idemque dicatur de cæteris primis generibus, perfectissime simplex est utpote irresolubilis in plures conceptus; nulla enim vera pluralitas existere potest ex rationibus non mutuo distinctis, quales sunt ratio entis ut sic et modus constituens substantiam ac reliqua prædicamenta. Unde etiam sequitur conceptum entis non esse proprie potentialem per modum subjecti expectantis formam aut actum proprie talem; non enim perseitas aliave differentia comparatur ad ens, ut actus metaphysicus ad subjectum, sed solum ut conceptus inferior ad superiorem, a quo transcenditur; eo fere modo quo conceptus *homo* ad conceptum *animal*. Si tamen potentialitas significet tantum indifferentiam seu determinabilitatem, potentialis est conceptus entis; ipsique respondet suum determinativum et contractivum seu limitativum cum sola distinctione et alietate non mutua, ut explicatum est (2).

SOLVUNTUR DIFFICULTATES.

54. **Objic. 1.º** Ubi est distinctio plurium, ibi est compositio. Atqui inter ens et modos datur distinctio. Ergo et compositio quædam ex iisdem fiat, necesse est (2).

(1) Suar. loc. cit. n. 9.

(2) Lossada, loc. cit. cap. 5, n. 114.

(3) Mastrius, *Metaph.* disp. 2, q. 6, a. 2, n. 161

Resp. dist. Major. ubi est distinctio plurium mutua, *trans.*, ubi est distinctio non mutua *neg.*

Nam ex parte *entis ut sic* adest distinctio, quatenus præscindit a quibuscumque modis. Ex parte vero modorum non est distinctio, sed perfecta et adæquata identitas cum ente, quia illud in iis intrinsece et essentialiter includitur, ut jam superius declaratum satis est.

Objic. 2.º «Præcisio fit per separationem plurium rationum, seu per resolutionem alicujus in plures conceptus, quorum unus est determinativus, determinabilis alter. Sed non fit duorum separatio, nisi præcedente eorum compositione. Si ergo conceptus entis præscindit et separari potest per intellectum a conceptibus contrahentium, signum est cum eis quoque compositionem facere, quando contrahitur: eadem enim ratione, qua præcisio fit per separationem, contractio fiet per compositionem» (1).

Resp. dist. Major.: præcisio objectiva fit per separationem etc., *trans.*; præcisio formalis consistens in cognitione confusiori aut distinctiori ejusdem realitatis, *neg.*

Conc. Minor. et pariter *dist.* conseq. Si conceptus entis præscindit et separari potest objective, *trans.*, si formaliter dumtaxat, *neg.*

Hæc clarescent inferius, quando agetur de præcisionibus.

Objic. 3.º «Finitum et infinitum dividunt conceptum entis ut quid communius et superius. Sed divisio rationis superioris et communioris fieri nequit, nisi ipsa uniatu et aliquo modo componatur cum rationibus dividendibus» (2).

Resp. dist. Min. In conceptibus non transcendentibus *conc.* in transcendentibus, *neg.*

Objic. 4.º «Magis universale fit minus universale acquirendo aliquem gradum essentiae magis determinatum. Sed hic acquiri non potest per majorem expressionem seu explanationem ejusdem conceptus, sed per additionem alterius conceptus minus communis.» Ergo ens contrahitur via compositionis et additionis non vero majoris expressionis.

(1) Mastr. ib.

(2) Mastr. ib.